

2. Studying the humanities allows you to become familiar with and use the creative ideas from great minds outside of science.

Philosophy, literature, and history offer a window into the understanding of human nature and society. They introduce us to thoughts and ideas from outside our specialist areas and can have relevance to finding new directions in creative thinking.

3. Scientific knowledge and techniques we learn in college, have a limited shelf life; mastering the humanities provide tools for extending it.

Just as cars have an approximate 10-year road life. High-tech gadgets last 2 or 3 years, before they become obsolete. The preparation for a scientific career one receives in graduate school leaves the individual competitive for a finite period only. The study of humanities, both in its pursuit and the perspective it provides, rewards the student with the skills, needed for self-critical reflection, adaptability, and self-teaching.

4. Humanities study strengthens your ability to communicate and work with others.

The old "classical" education was pursued in large measure, because the materials studied and the methods of study enhanced one's ability to work well with others and communicate properly with help of the spoken and written word. These rewards still apply and remain useful in securing good jobs, gaining advancement and promotions, and obtaining grants.

5. You will gain knowledge of foreign languages and foreign cultures.

With globalization, this is increasingly seen as a requirement for a successful career in commerce and industry. It is also helpful in medicine.

6. The walls, which exist among disciplines, have been lowered and students can move across disciplines more freely.

The concept of a core curriculum has changed and students have increasing flexibility that is a result of information technology.

7. Students can benefit advice which courses to take.

To provide the information from advisor or mentor, who can knowledgeably speak to the importance and usefulness of particular courses.

8. Humanities study helps you understand the impact that science and technology has had on society and understand the future scientific needs of society.

The study of literature, history, and philosophy shed light on the science influence on the quality of people's lives and on the shaping of society. These studies also inform us of society's needs and important considerations for the scientist to learn from, including the consideration, in where he or she chooses to work and what projects they undertake.

9. Interdisciplinary learning adds value to one's degree.

In a significant measure, the diploma we receive at graduation, defines and symbolizes, who we are and what we are qualified to do. But its true value is derived from what we have put into our head and our heart. A broad knowledge, that includes the essentials of the humanities, is an important complement to our scientific training.

10. Humanities study teaches you that separate science from humanities do not really exist.

It is a general belief among scientists that science deals with facts and the humanities deals with values. Science, technology and medicine are far from being value-neutral. The embodiment of values is in theories, in facts, in procedures and programs.

And, in summary, I believe, that the knowledge of values, gained through the study of the humanities, is important to student.

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

ЛАПТЄВА А. І.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

*Науковий керівник – к.е.н., доцент
Гіржева О. М.*

Необхідність дослідження екологічного аудиту в Україні є особливо актуальним, зважаючи на те, що вся територія держави являється зоною екологічної катастрофи.

Екологічний аудит може істотно вплинути на зміну екологічної ситуації в Україні, насамперед, на рівні окремих підприємств.

При проведенні екоаудиту отримані результати дають змогу не тільки оцінити еколого-економічний рівень виробництва в майбутньому, але й сформулювати певну думку про наявні екологічні проблеми і конкретизувати шляхи їх вирішення.

Екологічний аудит дає можливість виявити диспропорції, склалися міжгосподарською діяльністю підприємства і охороною навколишнього середовища, а також встановити основні тенденції еколого-економічного розвитку підприємства і розробити заходи досягнення оптимальної рівноваги економічних і екологічних інтересів.

Основною передумовою виникнення екологічного аудиту в Україні стало усвідомлення

глобальних екологічних проблем і визнання пріоритетності їх вирішення поряд із економічними й соціальними проблемами, а його розвиток є важливим кроком для інтеграції національних та міжнародних інтересів в умовах сучасного соціально-економічного розвитку.

Правовий інститут екологічного аудиту почав активно розвиватися в Україні з 2004 р., внаслідок прийняття Закону України «Про екологічний аудит» [1] (далі – Закон № 1862).

Згідно Закону № 1862 [1], екологічний аудит – це документально оформлений системний незалежний процес оцінювання об'єкта екологічного аудиту, що включає збирання і об'єктивне оцінювання доказів для встановлення відповідності визначених видів діяльності, заходів, умов, системи екологічного управління та інформації з цих питань вимогам законодавства України про охорону навколишнього природного середовища та іншим критеріям екологічного аудиту.

Завданнями екологічного аудиту є: обґрунтування екологічної стратегії і політики підприємства; визначення пріоритетів при плануванні природоохоронної діяльності підприємства, виявлення додаткових можливостей її здійснення, перевірка дотримання природоохоронного законодавства; зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із забрудненням довкілля [3].

Екоаудит дозволяє без бюджетних витрат посилити управління охороною навколишнього природного середовища, підвищити ефективність державного екологічного менеджменту. Тому держава повинна бути зацікавлена у впровадженні екологічного аудиту і створенні відповідних умов для його функціонування.

Потенційний ефект від участі у системі екоаудиту можна визначити у розрізі таких чотирьох елементів: конкурентоспроможність, зниження ризику, зниження витрат, покращення організації. Кожен окремих елемент складається, у свою чергу, з декількох компонентів:

- зниження витрат можна досягти шляхом виявлення потенціалів економії води, енергії та сировини; зниження витрат на утилізацію та зберігання; низькі страхові премії; зменшені простої персоналу;

- конкурентоспроможність: забезпечення тривалого існування підприємства за рахунок участі у системі екоаудиту; сприятливіші кредити і спрощений доступ до засобів стимулювання; вигода від підвищення довіри до підприємства та його прийнятності; відкриття нових майбутніх ринків;

- зниження ризиків досягається шляхом оцінки діючих на підприємстві правових приписів; уникнення нещасних випадків, а також нанесення шкоди персоналу і майну; мінімізація ризику відповідальності за продукцію;

- покращення організації можливе за рахунок впровадження еко-контролінгу; ефективної системи охорони довкілля; ідентифікації співробітників з підприємством; особистої мотивації співробітників до охорони довкілля.

Впровадження екологічного аудиту в Україні стримується недосконалістю, а подекуди – відсутністю законодавства. Тому першочерговими завданнями в напрямі розвитку екологічного аудиту в Україні є формування відповідної нормативно-правової бази, ведення реєстрів учасників, організація підготовки екологічних аудиторів, організація робіт щодо міжнародного визнання екоаудиторів України та інших країн.

Екологічний аудит, будучи гнучким механізмом в умовах ринкової економіки, покликаний стати важливим інструментом реалізації конституційних прав громадян на безпечне довкілля та екологічну безпеку на рівні окремих підприємств, територій і держави в цілому.

Суттєвий поштовх широкому розвитку еколого-аудиторської діяльності могло б надати методичне забезпечення відповідної сфери, що є новою для України. На сьогодні таке забезпечення практично відсутнє. Кілька наказів Міністерства екології та природних ресурсів України [4] певним чином охопили лише стадію організації екологічного аудиту – порядок складання кваліфікаційних іспитів і отримання сертифікатів, ведення Реєстру екологічних аудиторів та юридичних осіб, що мають право на здійснення екологічного аудиту, але поки що залишається поза увагою сам процес здійснення екологічного аудиту. Немає затверджених тарифів еколого-аудиторської діяльності, що призводить до наявності перегинів як в один, так і в інший бік, у встановлені вартості еколого-аудиторських послуг.

Таким чином, для подальшого розвитку екологічного аудиту в Україні нагальними для вирішення є питання подолання «прогаліни» у нормативно-правовому забезпеченні функціонування такого аудиту. З цією метою, на нашу думку, доцільно активізувати роботу законодавчої та виконавчої гілок влади, залучивши до відповідних розробок вітчизняних екологічних аудиторів, які вже мають певний практичний досвід роботи у цій сфері, а також напрацювання передового світового досвіду.

Література:

1. Закон України «Про екологічний аудит» №1862-IV від 24.06.2004 р [електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>
2. Екологічний менеджмент і аудит: Навчальний посібник / За ред. С.М. Літвак. – К.: Професіонал, 2005 р. – 112 с.
3. Борисова В.А. Екологічний аудит як механізм регулювання впливу на довкілля / В.А. Борисова // Держава та регіони, 2012. – № 4.
4. Офіційний веб-портал Міністерства екології та природних ресурсів України. – Режим доступу: <http://www.menr.gov.ua/>

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ**ОНОПРИЄНКО К. С.***Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка***Науковий керівник – асистент****Нікітіна О. М.**

У сучасних умовах якість сільськогосподарської продукції стає одним з основних факторів її внутрішньої та зовнішньої конкурентоспроможності. Це пов'язано зі стрімким поширенням практики застосування органічних технологій в сільському господарстві.

Виробництво органічної сільськогосподарської продукції у світі за останні роки стрімко зростає. На даний час 37,2 млн. га земель у всьому світі використовуються для органічного виробництва. Австралія, Нова Зеландія та Океанія є регіоном з найбільшою площею органічних земель сільськогосподарського призначення – 12,2 млн. га, за нею йдуть Європа – 10,6 млн. га, Латинська Америка – 6,8 млн. га, Азія – 3,7 млн. га, Північна Америка – 2,8 млн. га та Африка – більш, ніж 1 млн. га. Технології органічного землеробства стрімко поширюються в країнах Європейського Союзу. Так, за період із 1985 по 2012 рік кількість органічних господарств у країнах ЄС зросла з 6058 до більше ніж 240000, а площа земель органічного землеробства – зі 172 тис. га до 9,5 млн. га, що становить 5,4% земель сільськогосподарського призначення [1, с. 8].

Нині у світі майже сформувалися повноцінні ринки органічної продукції в таких сегментах, як овочі та фрукти, дитяче харчування, сільськогосподарська сировина для переробки (насамперед зерно) і молочні продукти, а тому темпи зростання в них трохи сповільнилися.

Ринок органіки розвивається в Україні, як і в усьому світі, впевненими темпами. Мода на органічні продукти харчування прийшла в Україну з Європи, де цей сектор розвивається вже приблизно 30 років. На початок 2003 р. в Україні було зареєстровано 31 господарство, що отримало статус «органічного», а в 2013 р. нараховувалось вже 175 сертифікованих органічних господарств, а загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель склала 393-400 га (табл. 1.).

Таблиця 1

Загальна площа органічних с.-г. угідь та кількість органічних господарств в Україні, 2002-2013 рр.

	2003	2009	2010	2011	2012	2013
Площа, га	164449	270193	270226	270320	272850	393400
Кількість господарств	31	121	142	155	164	175

Джерело: [2]

Дослідження Федерації органічного руху України свідчать, що сучасний внутрішній споживчий ринок органічних продуктів в Україні почав розвиватись з початку 2000-х років, склавши: у 2007 році - 500 тис. євро, в 2008 році - 600 тис. євро, у 2009 — 1,2 млн. євро, у 2010 - 2,4 млн. євро, у 2011 р. цей показник зріс до 5,1 млн. євро, у 2012 році – до 7,9 млн. євро, у 2013 р. - до 12,2 млн. євро, а у 2014 р. - до 14,5 млн. євро.

Лідерами органічного сільськогосподарського виробництва в Україні є ПП «Агроєкологія» (Полтавська область), група компаній «Етнопродукт» (Чернігівська область), ТОВ «Галекс-Агро» (Житомирська область), «Органічне господарство «Махаріші» (Херсонська та Миколаївська області), ПП«Мельник» (Вінницька область), ТОВ «Чистий продукт-С» (Донецька область) та багато інших.

Ринок органічних продуктів приваблює інвесторів високою рентабельністю, яка становить від 30%, ненасиченим внутрішнім ринком, зростаючим попитом. На даний момент галузь більш популярна серед вітчизняних інвесторів, але його активний розвиток та високий рівень прибутковості змусить повірити в неї і іноземних інвесторів. Тим більше, поки ринок ще не насичений, а основні гравці на ньому ще не сформувалися, найбільш вдалий час для інвестування. Тому можна з упевненістю констатувати, що ринок органічних продуктів України знаходиться напередодні буму [3].

Україна має значний потенціал для розвитку органічного виробництва. Тому, враховуючи необхідність зміцнення експортного потенціалу